

1. POMPA (45) sb f

-o- (4), -ó- (2); -o- MurzNT, Mącz, KochMarsz, SarnStat; -ó- PudłFr, GórnTroas; a jasne (w tym 1 r. błędne znakowanie).

sg N pompa (4). ◇ G pompy (10). ◇ D pompie (1). ◇ A pompę (5). ◇ I pompą (15). ◇ L pompie (2). ◇ pl N pompy (3). ◇ A pompy (3). ◇ I pompami (1). ◇ L pompach (1).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde także XVII – XVIII w.

1. *Przepych, zbytek, wystawność; pompa Modrz, Calep, Cn; affectatio, diligentia nimia, iactatio circulatoria a. popularis, inanis iactantia, ostentatio, scena, venditatio Cn [pompa – Wszelakie kosztowne znamienite a pyszne przygotowanie hu jakiej grze turniejowej, albo procesyjej jakiej Mącz 309a; – pompa, pokazanie Calep; pokazowanie się chępliwe, pompa, wystawność – pompa Cn] (43) : MurzNT 46; RejWiz 76v; RejPos 162v; CzechRozm 180, 187v; [wielkich panów synowie] rozmyślają sobie iefzcze z młodości społob pánowania/ y o wšelakiey pompie ModrzBaz 12, 12; y zdał mu fię człowiekiem świeckim á pompę miłuiącym. SkarŻyw 118; Ani ia dbam o pompę/ áni o Infuły/ Vczćiwé wychowánié/ to moje tytuły. KochMarsz 154; PudłFr 47; Calep 819b; To Krol kto Pan w miernym chlebie/ Pompy kładzie niżej fiebie RybGęśli C3; PowodPr 70; SkarKaz 416a; [Pompy pyśłney nienawidzę Ktorą między flachtą widzę Ná ofiarę konie wodzą [...] w płotną w łukna ie przybiorą MorawRozm 13v; UstKościel 96v].*

[pompa czego: Leop Ier 47/3 (Linde) cf »pompa a pycha«.]

W połączeniach szeregowych (7): LubPs X2v; GórnDworz Ee5; ázaż nieieft rzecz godna/ áby lud Krześciánłki opuścił takie mnoftwo [= zgromadzenie]/ chocia też liczbą/ pompą/ świetnością/ bogactwem/ y máieftatem [numero, pompa, splendore, divitiis]/ drugą łtronę przechodzi? ModrzBaz 30; SkarŻyw 241; Pierwey ich náuczają pychy/ wzgárdy bliźniego/ pompy/ niżli baczenia ná ludzkie przypadki. SkarKaz 421a, 122b; SkarKazSej 689b; [GrzegŻarnPos 1582 375v].

W przeciwstawieniu: »pompa ... uczciwe używanie« (1): Niech przeto będą kupcy/ ktorziby przywoźili towary nie ná zbytek áni ná pompę wymyślone/ ále ku vczćiwemu/ trzeźwieniu/ á pożytecznemu Rzeczypołpolitey vzywaniu potrzebne ModrzBaz 34v.

W charakterystycznych połączeniach: pompa krolow ziemskich, rycerstwa, zbroi [= oręża]; pompa dziwna, niesłychana, niezrownana, pogańska, pyszna, świecka; pompy nauczyć, używać; ku pompie przypodobać się; pompę miłować, opatrować; o pompę dbać; zbytek w pompie.

Zwrot: »stroić, czynić pompy« [szyk zmienny] (1:1): Krolá kiedy w Egipcie po śmierci chowáli/ Tedy dwa łprawy iego łtoiąc wyliczáli. Ieden złe/ drugi dobre/ [...] Iefliże dobrych więcey/ to iuż tám obficie/ Stroili dziwne pompy/ ná wżem známienicie. RejZwierz 12; TEn Krol Lácedemońłki kiedy bitwy wygrał/ Przed miáftem Megápolim/ Krolá łzukác kazał. Vbrawłzy go w koronę/ s pocźćiwocią wielką/ Odełtał go do miáftá/ czyniąc pompę wšelką. RejZwierz 12v; [HerbNauka E7v (Linde)].

Wyrażenia: »pompa marna, [mizerna]« [szyk 1:1] (2): Kędy fie też okázuie w fámych gołpodarzoch pychá/ zbytki/ márná pompa LubPs X2v; RejWiz 76v; [[ludzie złe dóbr używają] iż nie tylko vbogich zábaczywłzy/ ále też y ten chleb ktory włafny ich ieft od gęby oderwawłzy/ ná pychy/ ná márności łwe/ ná rołprzełtrzenienie pompy łwey mizerney ich vzywáią GrzegŻarnPos 1582 375v; TestZygmAug 6].

»pompa świata tego« [szyk zmienny] (2): Z takiego tedy narodu idąc Iozeph: krew swoię/ nie imiony ani bogactwem/ ani pompą światą tego/ ale cnotą y náładowáním (práwiedliwości przodków swoich) zdołił. *SkarŻyw* 241; [TestZygmAug 6]. Cf »dla pompy tego świata«.

Szeregi: »prozna chwała i pompa« (1): Prozną chwałą podniełiony y pompą świecką/ ná Chrjstufa dla nas vbogiego nie pomnił *SkarJedn* 245.

»pompa i majestat« [szyk 1:1] (2): *SkarKaz* 122a; Y dobre im [Izraelowi] było ono [boskie] pánowanie, bo krolow nie żywili/ ani ich máieftatu y pompy opátrowáli *SkarKazSej* 690a. [Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.]

[»pompa a pycha«: To mowi Pan: [...] Będą ludzie wołać/ y będą krzyczeć wśyfcy obywathele ziemie/ od chrześzczenia pompy á pychy zbroj/ y rycerstwa iego [a strepitu pompae armorum et bellatorum eius] *Leop Ier* 47/3 (Linde).] [Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.]

[»wielmożność i pompa«: Będąc tedy tam między pułtelniki onymi Arfeniułz/ nieiáko ktory nowy w tym żywoicie (bo y pierwey żył iáko zakonnik y ná dworze Cefarłkim wielmożność go oná y pompą niezmienił) ále iáko dośkonály w bogomyślności/ y wżárdzie łamego łiebie/ [...] miał łie iáko zá Láiká y próftaká *SkarŻyw* 670 (Linde).]

»(nie) zbytek, (ani) pompa« = *luxus et pompa* *Modrz* (2): Dałci Pan Bog hoynie wśytkiego/ á ty żáluiefz podać kęłá chleba drugiemu: owśzem iefzcze wolifz to dáć póm/ wolifz to rósproszyć ná márne zbytki/ ná pompy łwoie *RejPos* 219v; *ModrzBaz* 34v. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

Wyrażenia przyimkowe: »bez pompy« (1): po iego [papieża Pawła czwartego] śmierci rzucił łie lud półpolity/ chcąc ciáło iego powrozem wlec po vlicach do Tybru rzeki/ iáko niegodnego leżeć między łwietemi/ ále zátáli iego ciáło Kárdynali/ y bez pompy pochowali *BielKron* 238v.

»dla pompy« (3): [papież chce] ludziom łie [...] dla wietfzey pompy kázác nošić/ á drugim przed łobá vpádác ná ziemię *CzechEp* 334; [I choć dobrze zwierfchność łwiecka gdy poddane łwe/ podatkami/ łłami/ daniá/ y inemi podobnemi/ niepotrzebnie/ bądz dla pompy/ albo dla inych nikczemnych a niepotrzebnych walk a boiow rć. obciáza/ żadny wymowky niema *UstKościel* 89.]

~ *W połączeniu szeregowym* (1): A gdy co dla dobrego półpolitego vczynić: wnet cięłzko y trudno/ y nie máłz. Lecz dla pompy y łeymow / y żołnierzow/ y háydukow/ y pomłty nieprzyiáioł/ y dla okazáłości y pychy: by y wioskámí przypláćić/ tedy być mušić. *SkarKazSej* 705a.

W przeciwstawieniu: »dla potrzeby przyrodzonej... dla pompy« (1): Książeczka tá [...] zámyka w łobie wiele nieprzyłtoynych łpółobow nábywania mizerney máiętności/ á nie ták dálece dla potrzeby przyrodzonej/ iáko dla łwietności y pompy tego światá. *KlonWor ded* **2.

Wyrażenie: »dla pompy tego świata« (1): *KlonWor ded* **2 cf *W przeciwstawieniu*.

Szereg: »dla łwietności i pompy« (1): *KlonWor ded* **2 cf *W przeciwstawieniu*. ~

»z pompą« (9): *Leop 2.Esdr* 12 arg; [cesarz] dnia 24 Lutego był pomázan á potwyerdzon od Papieża Klementá zwiellką Pompą *BielKron* 207, 810v; *SkarŻyw* 88, 349; Był potym pogrzeb odpráwowan z wielką á Krolewską Pompą *StryjKron* 762; Y Sálomon krolełtwo wśytko ná to łwieto zezwał/ y z rádošciá y pompą wielką košćioł póšwićcił/ y P. Bogu oddawał. *SkarKaz* 454a; [A tak iedno iedna ołoba od niego/ A zwałłczna w łwieto ciála Boże^{go} przes miałto zdzwonkami/ bębnami/ łkrzypicami/ y z ynemi znamienitemi pompami/ nołłona bywa/ ku chwaleniu *UstKościel* 68].

~ *W połączeniu szeregowym* (1): A zbudowawłzy kościół ludzie wierni/ [...] poświęćali P. Bogu/ y z wielkim wefelem oddawali on dom Boży. [...] Nie z mnieyflą radością y świętem/ y pompą/ łtárzy Chrześćijanie kościóły poświęćali/ oddájąc ie P. Bogu. *SkarKaz* 454a.

W charakterystycznych połączeniach: z *pompą krolewską*, *nie mniejszą*, *wielką* (8), *znamienitą*; z *pompą odprawowany*, *pochowan*, *pomazan*, [co] *poświęćać* (3), *potwierdzon*, *przyść*, *przyprowadzić*, *wieziony*.

Szereg: »z pompą i powagą« (1): gdzie Páná młodego co nachędożey y naświetniey vbránego z wielką pompą y powagą do młodey pániey do wykonánia ślubu przyrowadzono. *CzechEp* 167. ~

»w pompie« (1): [*Hecuba o Pryjamie*] Zły nieprzyaciół/ łnadź to miał w śwym duchu/ Zeby zá wozem kroczył Król w łańcuchu. W pómpie ná w iéznym do miáltá włafnégo/ Ku pokazaniu część przepychu łwégo. *GórnTroas* 15.

a. [O *pysze szatana*: *WizFaleczDucha* C3; Vczyniłes Ślub ná Krzćie; ábyś nietowárzył z Szátanem/ y z Pompą á z Vczynkami iego *HerbOdpow* Tt3v, Ee6v.]

2. *Pochód*; *pompa Cn* (1) : [Wyłtawiono było kółzthownie á z wielką pracą pomofzczenie albo ganek/ po którym dofyć nieblizu oná wflýćká dworłka pompá [...] przechodziłá *LorichKosz* 105v (*Linde s.v. pomost*).]

Wyrażenie przyimkowe: »z pompą« (1):

~ *Zwrot*: »z pompą chodzić« (1): *Lustrare agros*, Z nieyáką pompą álbo procesią około pól chodzić. *Mącz* 200b.

Szereg: »z pompą albo procesyją« (1): *Mącz* 200b *cf* *Zwrot*. ~

3. *Uroczystość* (1) :

Szereg: »pompa albo fest« (1): *VENATOR. GLADIFER*. Miecznik, który miecz nośi, gdy łie pompá álbo fest iáki tráfi. *SarnStat* 233.

Synonimy: **1.** *pokazowanie*, *przepych*, *świetność*, *wystawność*, *zbytek*; **2.** *procesyja*; **3.** *fest*.